

İŞLETME YÖNETİM KARARLARINDA MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİNİN ETKİSİ VE ÖRNEK BİR UYGULAMA*

Ebru YAY ÖZER**

Cuma ERCAN***

Geliş/Received: 02.04.2023

Kabul/Accepted: 12.04.2023

DOI: <https://doi.org/10.58724/assam.1275766>

ÖZ

Muhasebe bilgi sistemi işletme yöneticilerine işletmede alınması gereken kararlarda bilgi sağlamaktadır. Küreselleşme ile birlikte bilgi teknolojilerinin sürece dâhil olması rekabet avantajı sağlamak için muhasebe bilgi sisteminden daha fazla fayda elde etmeye dönük ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada, muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetim kararları üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu çerçevede, işletmelerdeki mevcut muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ve yönetim kararları alınırken muhasebe bilgilerinden faydalanma dereceleri ortaya konulacaktır. Bu amaç doğrultusunda, TRC3 bölgesinde faaliyet gösteren Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistiksel programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucuna göre, muhasebe bilgi sistemi ile işletme yönetim kararları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, muhasebe bilgi sistemi ilkelerinin alt boyutları arasında en yüksek uygulama düzeyinin “belgeleme boyutuna” ait olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, işletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerini en çok “müşteri cari hesaplarının takibinde” kullandıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Yönetim, Karar, Bilgi, Sistem

The Effect Of Accounting Information System On Business Management Decisions And An Example Application

ABSTRACT

The accounting information system provides information to business managers in the decisions to be taken in the business. The inclusion of information technologies in the process with globalization has revealed the need to get more benefits from the accounting information system in order to provide competitive advantage. In this study, the effects of accounting information system on business management decisions are examined. In this framework, the effectiveness of the current accounting information system in enterprises and the degree of benefiting from accounting information while making management decisions will be revealed. For this purpose, a research was conducted on Small and Medium Sized Enterprises operating in the TRC3 region. Questionnaire method was used as data collection tool in the research. Obtained data were analyzed with SPSS statistical program. According to the results of the research, it has been determined that there is a significant relationship between the accounting information system and business management decisions. In this context, it has been determined that the highest level of application among the sub-dimensions of accounting information system principles belongs to the "documentation dimension". In addition, it has been determined that business managers mostly use their accounting information in "follow-up of customer current accounts".

Keywords: Accounting, Management, Decision, Information, System

* Bu çalışma “Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetim Kararları Üzerindeki Etkileri: TRC3 Bölgesindeki Kobilere Yönelik Bir Araştırma” başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

** Dr. Öğr. Gör. Artuklu Üniversitesi Mardin Meslek Yüksekokulu, ebruyayozer@artuklu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3713-1667

*** Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, cercan27@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7440-740X

1. GİRİŞ

Yeni yüzyılda ayakta kalmak isteyen işletmelerin bilginin elde edilmesi, depolanması, yaygınlaştırılması ile raporlanması süreçlerine ayak uydurmaları önem arz etmektedir. İyi kurgulanmış bilgi sistemleri raporlama, karar verme ve yönetme gibi temel fonksiyonların yerine getirilmesine önemli derecede katkı sunar. Ters durumda ise kayıplar ortaya çıkabilir. İnsan, veri, bilgi ve teknolojinin bir araya gelerek oluşturduğu bu sistemin kalitesi tüm bileşenlerin kalitelerinin ayrı ayrı korunması halinde gerçekleşebilir.

İşletmeler bilgi çağına ayak uydurabilmek adına tüm fonksiyonlarına ilişkin bilgi yönetim süreçlerini oluşturmaya gayret etmektedirler. Bu süreçler, üretim bilgi sistemi, insan kaynakları bilgi sistemi, muhasebe bilgi sistemi, pazarlama bilgi sistemi ve finans bilgi sistemi olarak sınıflandırılmaktadır (Akar ve Atmaca, 2016: 19; Yılmaz 2014: 180). Bu sistemler içinde, yöneticilerin bilgi ihtiyaçlarını karşılayan en önemli bilgi kaynağı ise muhasebe bilgi sistemidir.

İşletme yönetici veya sahipleri faaliyet süreleri içerisinde farklı önem derecelerine sahip birçok kararlar almaktadırlar. Alınan bu kararlarda bilgi sistemlerinden elde edilen bilgilerin desteğiyle çok ayrıntılı analizlere ihtiyaç duyabiliyorken, bazen de herhangi bir analiz gerektirmeyecek kadar küçük nitelikte kararlar alınabilmektedir. Aynı zamanda alınacak kararda cari yıl bilgilerinin gerektiği gibi geçmiş yıla ait bilgilerin de gerekli olduğu nitelikte kararlar söz konusu olabilmektedir (Yükçü, 2007: 201).

Yöneticiler işletmelerin geleceği için karar verirken bir takım finansal ve finansal olmayan bilgilere ihtiyaç duyarlar. Bu bilgileri sağlama görevi ise muhasebenin sorumluluğundadır. Yöneticiler, muhasebe bilgi sisteminden almış oldukları bilgileri işletmenin geleceği için planlanmış olan stratejileri uygulama ve işletmede alacak oldukları kararlar için kullanmaktadırlar. Özellikler planlama, kontrol, dönem performans değerlendirmeleri, performans sonuçlarını artırma gibi işletmenin geleceği için alınacak kararların temelinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler yatmaktadır (Özer ve Ercan, 2021:179).

Muhasebe bilgi sistemi, işletmelerle ilgili mali nitelikli bilgilerin kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlanması gibi işlevleri yerine getirerek işletmenin kontrol ve planlama sistemine katkıda bulunmaktadır. Muhasebe bilgi sistemi, hızlı teknolojik gelişme, artan farkındalık, müşterilerden ve işletme sahiplerinden gelen talepler arasında rekabet avantajı elde etmek isteyen yöneticiler için mutlak bir araç haline gelmiş durumdadır (Ganyam ve Ivungu, 2019: 39). Muhasebe bilgi sistemi, işletme ile ilgili tarafların istediği bilgileri sunmasıyla, işletmenin varlıklarının değerinin korunması ile gelecekte bu varlıklarda meydana gelebilecek değişiklikleri belirlemesi bakımından önemli rol üstlenmektedir. Bu şekilde işletmelerin sahipleri, yöneticileri ve işletme paydaşları işletmenin geçmiş dönemdeki mali durumunu inceleyebilmekte, hem de gelecek dönemlerde işletmenin amaçlarına uygun planlama yapılmasına yardımcı olabilmektedir (Sürmen ve Bayraktar, 2021: 37).

Bu çalışmanın amacı, hızlı bir gelişim evresinden geçen muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetim kararları üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Araştırmanın temel sorusu, işletme yönetim kararlarının alınmasında, muhasebe bilgi sisteminin etkisinin neler olduğunu sorgulamaktır. Burada amaç, işletmelerde mevcut muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ve yönetim kararları alınırken muhasebe biriminden faydalanma dereceleri ile ilgili bulgulara ulaşmak ve önerilerde bulunmaktır. Bu çerçevede, TRC3 bölgesinde faaliyet gösteren Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın kentsel mekânlarını Mardin, Siirt, Batman, Şırnak illeri oluşturmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe bilgi sistemi işletmeler için tamamen ya da kısmi mali özellikli işlemlerle ilgili bilgilerin kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenmesi ve raporlanması gibi işlevleri yerine getirerek işletmenin kontrol ve planlama sistemine katkıda bulunmaktadır. Muhasebe bilgi sistemi, hızlı teknolojik gelişme, artan farkındalık ve müşterilerden ve işletme sahiplerinden gelen zorlu talepler arasında rekabet avantajı elde etmek isteyen yöneticilerin elinde mutlak bir araçtır (Ganyam ve Ivungu, 2019: 39). Küreselleşen ekonomi pazarı ile beraber işletmeler için bilgi daha önemli bir hale gelmiş ve işletme yöneticilerinin bu kavrama olan ilgisini artırmıştır. Muhasebe bilgi sistemi ürettiği bilgiler sayesinde işletmelerin geçmişini yansıtmakta ve geleceğiyle ilgili ipucu vermektedir (Maswadeh, 2016: 83).

Bilgi sistemlerinin önemi teknoloji çağı olarak adlandırılan günümüzde daha da gelişmiş ve kullanımı işletmeler için kaçınılmaz hale gelmiştir. Gerek kamu kurumlarında gerekse özel sektör işletmelerinde verilen hizmetin kalitesi ve verimlilik için bilgi sistemleri kullanılmaktadır. İşletmeler için sunulan hizmetin güvenli olması, verilen hizmetin kalitesinin daha da artması, çalışanların verimliliğini artırarak zamandan tasarruf edilmesi önem arz etmektedir (Alagöz ve Allahverdi, 2011: 48). Manchilot (2019)'a göre muhasebe bilgi sistemi, kurumsal karar verme sürecini desteklemek ve yönlendirmek amacıyla muhasebe verilerini toplamak, depolamak, işlemek ve iletmek için kullanılan bilgisayar tabanlı bir elektronik sistem olarak tanımlanmaktadır. Bilgisayarlar, tüm bilgi sistemlerinin çalışabilirliği için bir platform sağladıkları için muhasebe bilgilerinin merkezi konumundadır.

2.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin İşleyişi ve Yapısı

İşletmeler açısından geçmişteki ve gelecekteki olayları niceliksel ve niteliksel olarak ortaya koymaya çalışmak muhasebe bilgi sistemlerinin temel işlevidir. Böylelikle işletmelerin mevcut faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan sonuçları değerlendirmek ve kontrol edilmesine yönelik olarak yöneticiler, sahipler/ortaklar ve üçüncü kişilerin ihtiyaç duyacağı hizmeti yerine getirmek muhasebe bilgi sisteminin görevidir (Karacaer ve İbrahimoglu, 2003: 214).

Muhasebe bilgi sistemi, yöneticilere ve işletme sahiplerine işlerini planlama, kontrol etme ve yürütmede ihtiyaç duydukları bilgiyi sağlayabilmeleri için veri ve işlemlerin üretilmesi sürecidir. Karar vericilerin gereksinim duyduğu bilgiyi üretmek için muhasebe bilgi sistemi, aşağıdaki görevleri yerine getirmelidir (Demir, 2005: 106-107);

- ✓ Ticari işlemleri ve diğer verileri toplama ve muhasebe bilgi sistemine giriş,
- ✓ Veriyi işleme,
- ✓ Gelecekte kullanılması için veriyi depolama,
- ✓ Rapor üreterek, kullanıcılara gereksinim duydukları bilgiyi sağlama veya muhasebe bilgi sisteminde depolanmış veriyi sorgulamaları için kullanıcılara olanak vermek,
- ✓ Doğru ve güvenilir bilginin üretilmesi için tüm süreci kontrol etmek.

Muhasebe bilgi sistemi genel olarak; gelir sistemi, gider sistemi, üretim sistemi, insan kaynakları sistemi, finansman sistemi, kaydetme ve raporlama sistemlerinden oluşmaktadır (Ömürbek, 2003: 127).

2.3. İşletme Yönetim Kararları ve Karar Alma Süreci

Karar sözlük anlamı ile belirli bir konuda bilinçli bir şekilde uygun olan çözümü seçmeyi ifade etmektedir. Kişilerin belirli bir durum için yaptıkları seçimleri de ifade eder (Koçel, 2007: 76). İşletmelerin sürekliliğinin devam etmesi adına yapılan faaliyetleri kapsayan bütün konularda, sunulan seçenekler arasından doğru ve zaman kaybetmeden eleme yapılması karar alma olarak ifade edilmektedir (Demir, 2005: 90). Bir diğer tanıma göre karar alma; belirli amaçlara ulaşabilmek için belirlenen yollar, araçlar ve fırsatlar arasından seçim yapılması sürecidir (Eren, 2001: 171; Yılmaz,

1995: 99). Bu süreç bilişsel, bedensel ve duygusal olabilir. Karar alma sadece bir seçim olarak ele alınmamalıdır. Karar alma bir süreçtir, seçim ise bu sürecin bir aşaması durumundadır (Dalgın ve Kalmış, 2010: 113; Can, 1999: 250).

Örneğin, bir muhasebe yöneticisinin iç kontrol denetçisini gelen adaylar içerisinde seçmesi bir karar alma işlemidir. Bu karar alma sürecinde, gelen adaylar arasında işletme için uygun olanın seçim kararı; muhasebe birimine yeni bir denetçi alınması ihtiyacının muhasebe yöneticisi tarafından kesinleştirilmesi, görüşülen adayların işletme yapısına uygunluğunun tespit edilmesi, adaylarla görüşülerek bilgilerinin alınması, adayın seçilmesi ve alınan kararın doğruluğunu değerlendirebilmek amacıyla, yeni personelin işletme içerisindeki adaptasyonunun izlenmesi gerekir (Daft, 1991: 180).

İşletme yönetici veya sahipleri faaliyet süreleri içerisinde farklı önem derecelerine sahip birçok karar almaktadırlar. Alınan bu kararlarda bilgi sistemlerinden elde edilen bilgilerin desteğiyle çok ayrıntılı analizlere ihtiyaç duyabiliyorken, bazen de herhangi bir analiz gerektirmeyecek kadar küçük nitelikte kararlar alınabilmektedir. Aynı zamanda alınacak kararlarda cari yıl bilgilerinin yeterli olduğu gibi geçmiş yıla ait bilgilerin de gerekli olduğu nitelikte kararlar söz konusu olabilmektedir (Yükçü, 2007: 201).

Yönetim kademesindeki orta yöneticiler ve üst yöneticiler için karar verme büyük önem taşımaktadır. Karar verme sürecinin olmadığı bir yönetim birimi işletmenin devamlılığı için sorun oluşturmaktadır (Yozgat, 1994: 7). Yöneticiler çözüme götürecek olan seçeneği tüm yönleri ile analiz ederek işletme yararına olan en uygun seçeneği belirlerler (Yeşil, 2010: 462).

Karar alma süreçleri birbirinden farklı düşüncelerin, işlerin, faaliyetlerin arasından bir tercihin yapılmasıyla son bulur. Karar alma süreçleri daha çok psikolojik kökenlidir (Tosun, 1992: 327). Bu süreç işletmelerde yönetim ve organizasyon sürecini kapsayan bir dizi işlemi kapsar. Geleceğe dönük planlama ve programlamanın temelini oluşturur. Bilimsel ve rasyonel özelliğe sahip olan karar alma süreci, sorunların çözümü amacıyla kullanılır. Sürecin bir maliyetinin olması, bu sürecin etkin ve verimli kullanılmasını gerektirmektedir. Elde edilen kararlar aynı zamanda bir risk içermektedir (Demir, 2005: 3). Karar alma doğru soru-yaratıcı cevap-çözüm seçme süreci şeklinde organize olur. Rasyonel bir karar alma süreci aşağıdaki şekilde gerçekleşir (Mirze, 2002: 121);

- ✓ Amaç ve soru tanımlanması,
- ✓ Bilgi toplanması,
- ✓ Alternatif çözüm geliştirme,
- ✓ Sonuç değerlendirme,
- ✓ En iyi çözüm için karar alma.

2.5. Karar Alma Sürecinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Rolü

İşletme içindeki ve işletme dışındaki bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgi türleri farklılık gösterir. İşletmenin alt düzey organizasyonlarında ortaya çıkan problemler ve ihtiyaçlar günlük, rutin işlere ait olurken, orta ve üst düzey organizasyonlarda problemler daha karmaşık, çözümü için daha fazla bilgi ihtiyacının olduğu, etkilerinin uzun vadeli görüldüğü ihtiyaç ve problemlerdir (Akolaş, 2004: 31). Yöneticiler açısından bakıldığında muhasebe bilgi sistemi üst seviyedeki yöneticilere uzun dönemli yatırım kararlarını almalarında yardımcı olurken işletmenin gelecek dönemlerindeki finansal durumunu tahmin edebilmesini sağlar. Orta seviyedeki yöneticilere finans kaynaklarının denetimi ve kontrolünde yardımcı olur. Alt seviyedeki yöneticilere ise fonların doğru kaynaklara aktarılması için bilgi verir (Laudon ve Laudon, 2006: 52).

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın ana problemi, “İşletme yönetim kararlarının alınmasında, muhasebe bilgi sisteminin etkisinin neler olduğunun sorgulanması?” olarak tasarlanmıştır. Probleme yönelik olarak

ortaya konulan çözüm önerisi ise, işletmenin mevcut muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ve yönetim kararları alınırken muhasebe biriminden faydalanma dereceleri ile ilgili bulgulara ulaşmak ve önerilerde bulunmaktır.

Ayrıca çalışmada, demografik değişkenlerin; muhasebe bilgi sistemi ve muhasebe sisteminden memnuniyeti ile işletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerini kullanım alanları üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmada TRC3 bölgesinde faaliyet gösteren KOBİ'lerde MBS'nin işletme yönetim kararları üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Uygulama alanı olarak ise, Mardin, Siirt, Batman ve Şırnak illerini içine alan TRC3 Bölgesi seçilmiştir. Araştırma, işletme büyüklük türü kapsamına göre KOBİ'lerle, coğrafi kapsam olarak ise TRC3 Bölgesi ile sınırlı tutulmuştur.

Bu çerçevede Mardin Organize Sanayi Müdürlüğü'nün verilerine göre Mardin ilinde organize sanayi bölgesi içerisinde 78 adet gıda ürünleri, 8 adet tekstil, 5 adet kimyasal ürünleri ve kozmetik, 4 adet plastik, 6 adet mobilya ve 52 adet diğer sektörler olmak üzere toplam 153 adet sanayi tesisi üretimdedir. Şırnak (Cizre) organize sanayi sitesinde 34 firma faaliyet göstermektedir. Batman organize sanayi sitesine bağlı 105 firma faaliyet göstermektedir. Siirt ilinde 19 işletme faaliyet göstermektedir.

Araştırmanın evrenini TRC3 bölgesinde faaliyet gösteren 311 işletme oluşturmaktadır. Oransal yaklaşım formülüne göre, %95 güven aralığında ve 0,5 örneklem hatası ile gerekli örneklem büyüklüğü minimum 173 olarak hesaplanmıştır. Bu kapsamda yanlış ve eksik doldurmalar göz önünde bulundurulduğunda çalışma yaklaşık 200 işletmeye uygulanmıştır. Ancak bunlardan 4 tanesi eksik olduğu için araştırmaya 194 anket üzerinden değerlendirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Muhasebe Bilgi Sistemi Ölçeği: Bu çalışmada Dinç ve Karakaya (2014) tarafından kullanılan "Muhasebe Bilgi Sistemi Ölçeği" kullanılmıştır. Söz konusu ölçek; kayıt sistemi (5,6,7,8), personel sistemi (9,10,11,12), belge sistemi (13,14,15,16), raporlama sistemi (17,18,19,20,21) ve kontrol sistemi (22,23,24) olmak üzere 5 boyut ve 20 sorudan oluşmaktadır. Ölçek kapsamında anket katılımcılarından soruları; "1- kesinlikle katılmıyorum, 2- katılmıyorum, 3- ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4- katılıyorum, 5- kesinlikle katılıyorum" şeklinde cevaplamaları istenmiştir. Muhasebe bilgi sistemi için oluşturulan bu 5 boyutun Alfa değeri 0,860 olarak hesaplanmıştır.

İşletme Yönetiminin Aldığı Kararlar Ölçeği: Çalışmada kullanılan diğer ölçek Kaygusuzoğlu ve Uluyol (2011) tarafından geliştirilmiş olan "İşletme Yönetiminin Aldığı Kararlar Ölçeğidir". Bu ölçekte 5 seçeneqli likert tipinde 11 soru bulunmaktadır. Söz konusu ölçek; 1: Çok Önemsiz, 2: Önemsiz, 3: Fark etmez, 4: Önemli, 5: Çok Önemli şeklinde cevaplardan oluşmaktadır. İşletme Yönetiminin Aldığı Kararlar Ölçeği tek boyutlu olup, Cronbach Alpha katsayısı ise 0,909 olarak hesaplanmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1. Demografik Bilgiler

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya katılan yöneticilerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, işletme içindeki görevleri, tecrübe ve muhasebe bilgi düzeyi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Elde edilen bulguların her biri tablo halinde özetlenmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo.1 İşletme Yöneticilerine İlişkin Demografik Bilgiler

Önermeler		n	%
Cinsiyet	Kadın	11	14,4
	Erkek	183	85,6
Yaş	20-30	25	12,9

	31-40	65	33,5
	41-50	60	30,9
	51 ve üzeri	44	22,7
Öğrenim Durumu	Lise	107	55,2
	Ön lisans	40	20,6
	Lisans	38	19,6
	Lisansüstü	9	4,6
İşletmedeki Görevi	İşletme Sahibi	118	60,8
	Genel Müdür	54	27,8
	Muhasebe Müdürü	12	6,2
	Diğer	10	5,2
Mesleki Deneyim	0-5	28	14,4
	6-10	48	24,7
	11-15	66	34,0
	15 ve üzeri	52	26,8
Muhasebe Finansman Konusunda Bilgimi Yeterli Buluyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	12	6,2
	Katılmıyorum	30	15,5
	Kararsızım	59	29,9
	Katılıyorum	67	34,5
	Kesinlikle Katılıyorum	26	13,4

Yukardaki tabloda da görüldüğü gibi, ankete katılan şirket yöneticilerinin 183'ünün (%85,6) erkek, 11 yöneticinin (%14,4) kadın olduğu tespit edilmiştir. Kadımların istihdamdaki payları dikkate alındığında alan çalışmasına yansıyan bu sonuç anlamlı olmaktadır. Tabloda yöneticilerin yaşlarına göre dağılımına bakıldığında; en fazla 31-40 yaş grubu (%33,5) ve en az olan grup ise 20-30 yaş grubu (%12,9) olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan yöneticilerin %4,6'sı lisansüstü, %19,6'sı Lisans, %20,6'sı ön lisans ve %55,2'si ise lise düzeyinde eğitime sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuca göre ankete katılan şirket yöneticilerinin çoğunluğu (%55,2) lise mezunu seviyesinde eğitime sahiptir. Yöneticilerin eğitim durumun çoğunlukla lise düzeyinde olması Türkiye'nin eğitilmiş insan profilini yansıtmaktadır. Çünkü Türkiye'de 2020 yılında eğitilmiş nüfusun sadece %38,4'ü önlisans ve üstü eğitime sahiptir. Alan çalışmasına katılanların ise %45,8'i önlisans ve üstü mezuniyete sahiptir. Bu bakımdan ankete katılanların eğitim seviyelerindeki bu dağılım anlamlı olarak değerlendirilmiştir.

Örnekleme seçilen kişilerin işletme içindeki görev dağılımına bakıldığında; en fazla katılım sağlayan grup işletme sahibi (%60,8) en az ise diğer grubu (%5,2) olduğu tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç, yöneticilerin çoğunluğunun işletme sahibi olduğunu göstermektedir. Diğer grubu içerisinde iç denetçi, genel koordinatör, idari müdür olarak işletme içinde görev almaktadırlar. TRC3 bölgesinde şirket ölçekleri büyüse de profesyonelleşmeye olumsuz bakmaktalar. Bu nedenle sahip-yönetici sayısının diğer katılımcılara göre fazla olması anlamlıdır. İşletme yöneticilerinin %14,4'ü 0-5 yıl, %24,7'si 6-10 yıl, %26,8'i 15 yıl ve üzeri, %34'ü ise 11-15 yıl aralığında deneyime sahip olduğu tespit edilmiştir. Örnekleme seçilen kişilerin mesleki deneyim sürelerine göre dağılımına bakıldığında; en fazla 11-15 yıl grubu (%34) ve en az olan grup ise 0-5 grubu (%14,4) olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, yöneticilerin büyük bir çoğunluğunun 5 yıldan fazla bir deneyime sahip olduğunu göstermektedir. İşletme yöneticilerinin muhasebe finansman konusunda bilgilerini yeterli bulmasına göre dağılımına bakıldığında; en fazla "katılıyorum" grubu (%34,5) ve en az olan grup ise "kesinlikle katılmıyorum" grubu (%6,2) olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında %50 civarında finans bilgilerinin yeterli olmadığını düşünen katılımcı oranını göstermektedir. Muhasebe bilgi sisteminin ürettiği bilgilerin mali nitelikli olayların çıktısı olduğu düşünüldüğünde yöneticilerin finansal eğitim konusunda desteklenmesi gerektiğini işaret etmektedir.

4.2.İşletmelere İlişkin Bilgiler

Bu bölümde, araştırma kapsamında incelenen işletmelerin hukuki yapısı, faaliyet yılı, çalışan sayısı, yıllık net satış hasılatı, muhasebe işlemlerinin takibi, yönetimin muhasebe işleriyle ilgili tutumu

ve muhasebe kayıtlarının tutulma nedenlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulguların her biri tablo halinde özetlenmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 2. İşletmeye İlişkin Bilgiler

Önergeler		N	
Hukuki Yapısı	Şahıs işletmesi	59	0,4
	Limited şirket	124	3,9
	Anonim şirket	11	,7
Faaliyet Süresi	1-5	22	1,3
	6-10	89	5,9
	11-15	63	2,5
	16-20	14	,2
	21 ve üzeri	6	,1
Çalışan Sayısı	10-20	2	
	20-49	109	6,2
	50-150	79	0,7
	150-250	4	,1
Yıllık Net Satış Hâsılatı	0- 1.000.000 TL	14	,2
	1.000.000- 8.000.000 TL	66	4,0
	8.000.000 30.000.000TL	64	3,0
	30.000.000- 40.000.000 TL	50	5,8
Muhasebe Kayıtlarının Tutulduğu Yer	İşletme içi	33	7,0
	Muhasebe bürosu	8	,1
	İşletme içi ve muhasebe bürosu	153	8,9
Muhasebe Kayıtlarının Tutulma Nedeni	Vergisel yükümlülükler	24	2,4
	Bilgi elde etmek	170	7,6

Araştırma kapsamında incelenen işletmelerin %63,9'u limited şirket, %30,4'ü şahıs işletmesi ve %5,7'si ise anonim şirket statüsünde olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de limited şirketlerin kurulmasına olan talep anonim şirketlere nazaran daha fazla olmaktadır. Örneğin 2022 Temmuz ayı verilerine göre kurulan 8.467 şirketin %85,6'sı limited şirket, %12,9'u anonim şirket, %1,4'ü ise kooperatif olduğu tespit edilmiştir (www.tobb.gov.tr). İşletmelerin faaliyet gösterdikleri yıllara göre

dağılımının dikkat çeken yanı 16 yıl ve üzeri olanların oranı %10,3'tür. Bu bulgu firmaların kısa ömürlü olduklarını işaret etmektedir. Bu sonuçlara göre, şirketlerin çoğunluğunun 6 ile 15 yıl arasında faaliyet gösterdikleri görülmektedir. Yapılan alan çalışmasına göre ankete katılanların büyük çoğunluğu 20-49 aralığında çalışması olan işletmelerden (%56,2) oluştuğu, katılımcı gruplar arasında en az 10-20 aralıkta çalışması olan işletmelerden (%1) oluştuğu gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan firmaların çoğunluğunun (%58,8) yıllık net satış hasılatının 8-40 milyon arasında olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin %17'si muhasebe işlemlerini kendi bünyesinde yürütürken, %4,1'i işletme dışında bağımsız bir muhasebe bürosunda yürütmektedir. Şirketlerin büyük bir çoğunluğu ise (%78,9) muhasebe işlemlerinin bir kısmını işletme içinde, bir kısmını da bağımsız muhasebe bürosunda yürütmektedir. Bu durumda şirketlerin çoğunluğunun ön muhasebeyi işletme içinde kendi elemanları ile takip ettiğini, resmi defterleri ise bağımsız muhasebe bürolarında tuttuklarını söylemek mümkündür. Yöneticilerin büyük bir çoğunluğu (%87,6) işletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi elde etmek için muhasebe kayıtlarının tutulduğu görüşündedirler. Bu sonuca göre işletmelerin sadece yasal zorunluluktan dolayı muhasebe kayıtlarını tutmadıklarını söyleyebiliriz.

4.3. İşletmelerin Muhasebe Bilgi Sistemini Uygulama Düzeyi

Bu bölümde araştırma kapsamında incelenen işletmelerin muhasebe bilgi sistemi uygulama düzeyine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. İşletmelerin muhasebe bilgi sisteminin alt boyutlarının uygulama düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Muhasebe Bilgi Sisteminin Uygulama Düzeyi

Boyutlar	N	\bar{X}	S
Kayıt	194	3,56	0,78
Personel	194	3,50	0,68
Belge	194	3,71	0,64
Rapor	194	3,38	0,97
Kontrol	194	3,68	0,56

Tablo 3'te de görüldüğü gibi, muhasebe bilgi sistemi ilkelerinin alt boyutlar arasında uygulanma düzeyi en düşük olarak raporlama boyutu (\bar{X} 3,38) ve en yüksek uygulama düzeyi ise belgeleme boyutu (\bar{X} 3,71) olduğu tespit edilmiştir. Standart sapması en düşük olarak kontrol (S 0,56) boyutu tespit edilmiştir. Buna göre alt boyutlar arasında uygulama düzeyi açısından benzerlik gösteren ilke kontrol boyutu olarak tespit edilmiştir. Muhasebenin temel kavramlarından olan belgelendirmenin bu alan araştırmasında en yüksek düzeyde çıkmış olması önemsendiğini göstermektedir. Ancak yöneticilerin geçmiş bilgilerden elde ettikleri bilgiler ile özellikle geleceğe dönük yapılacak yatırımlar için verecekleri stratejik kararlarda kullanılması planlanan rapor boyutunun düşük olması da olumsuz bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

Aşağıda muhasebe bilgi sisteminin alt boyutlarına ilişkin uygulama düzeyleri ayrı ayrı incelenmiştir.

Kayıt boyutu: Muhasebe Bilgi Sisteminin kayıt boyutuna ilişkin önermelerin uygulanma düzeyine ilişkin dağılım Tablo 4'te verilmiştir. Kayıt boyutuna ilişkin önermelerin uygulanma düzeyini gösteren tabloya göre, şirketlerin özellikle 4. önerme düzeyinin düşük (\bar{X} 3,45) olduğu görülmektedir. Özellikle kurumsallaşmada bürokratik süreçlerin önemsenmediğine dair bir gösterge olarak görülebilir. 3. önerme en yüksek (\bar{X} 3,84) düzeyde uygulanan kayıt boyutu önermesi olmuştur. İşletme sahiplerinin mahremiyete önem verdikleri 3. önerme ile tespit edilmiştir. Şirketlerin uygulama düzeyi en fazla benzerlik ile 4. önerme (S 1,04) iken uygulama düzeyi açısından en farklı olanlar 1. önermedir (S 1,23).

Tablo 4. Kayıt Boyutu Önergelerinin İncelenmesi

Önergeler	N	\bar{X}	S
1 Muhasebede, işlemler günü gününe kayıtlara geçirilmektedir.	194	3,49	1,23
2 Muhasebede yardımcı defter kullanımına önem verilmektedir	194	3,46	1,04
3 Muhasebe defterlerine sadece sorumlu kişiler ulaşabilmektedir	194	3,84	1,17
4 Mevcut hesapların nasıl kullanılacağı ile ilgili yönergeler hazırlanmıştır	194	3,45	1,04

Personel boyutu: Muhasebe Bilgi Sisteminin personel boyutuna ilişkin önermelerin uygulanma düzeyini gösteren dağılım Tablo 5’de verilmiştir. Personel boyutuna ilişkin önermelerin uygulanma düzeyini gösteren tabloya göre personel boyutu önermeleri arasında en düşük uygulanan önerme 5. önerme (\bar{X} 3,20) iken en yüksek düzeyde uygulanan 8. önermesi (\bar{X} 3,76) olmuştur. Şirketlerin uygulama düzeyi en fazla benzerlik ile 7. önerme (S 0,85) iken, uygulama düzeyi açısından en farklı 5. önermedir (S 1,17). Bu verilere göre katılımcıların genel olarak çalışan muhasebe personeli sayısı açısından benzer bakış açısına sahip oldukları söylenebilir. Öte taraftan her gün yeni bir uygulamanın veya yeni bir yasal sürecin etkisine maruz kalma özelliği ile dinamik bir yapıda olan muhasebe sürecini yürüten personellerin eğitimine yeteri kadar önem verilmemesi dikkat çeken bir husus olmuştur.

Tablo 5. Personel Boyutu Önergelerinin İncelenmesi

Önergeler	N	\bar{X}	S
5 Muhasebede çalışanlar devamlı hizmet içi eğitim almaktadırlar	194	3,20	1,17
6 Muhasebede çalışanların hepsi yeterli mesleki yeterliliğe sahiptir	194	3,31	1,05
7 Muhasebede çalışanlar arasında kesin bir görev dağılımı mevcuttur	194	3,72	0,85
8 Muhasebede çalışan eleman sayısı yeterlidir	194	3,76	0,95

Belge boyutu: Muhasebe Bilgi Sisteminin belge boyutuna ilişkin önermelerin uygulanma düzeyini gösteren dağılım Tablo 6’da verilmiştir. Belge boyutu önermeleri arasında en düşük uygulanan önerme 9. önerme (\bar{X} 3,46) iken, en yüksek düzeyde uygulanan 10. önermesi (\bar{X} 3,84) olmuştur. Şirketlerin uygulama düzeyi en fazla benzerlik ile 10. önerme (S 0,72) iken, uygulama düzeyi açısından en farklı 9. önermedir (S 1,02). Bu verilere göre muhasebe süreçlerinde kontrol aracı olarak imzalama yönteminin katılımcılar tarafından en fazla uygulanan ve bununla birlikte katılımcıların davranışlarının da en fazla benzerlik gösterdiği başvurulan belgelendirme aracı olduğu görülmüştür. Öte taraftan katılımcılar arasında en az benzerlik gösteren ve bununla birlikte en az uygulandığı düşünülen önerme ise belgelendirmenin yeterli yapılmadığıdır. Bu sonuç işletme sahiplerinin belgelendirmeye önem verdiklerinin diğer bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Belge Boyutu Önergelerinin İncelenmesi

Önergeler	N	\bar{X}	S
9 İşletme içi bilgi akışını sağlayan belgeler yeterlidir.	194	3,46	1,02
10 Belgeler üzerine taraflar mutlaka imza atmaktadırlar	194	3,84	0,72

11	İşlemler hemen belgelendirilmektedir	194	3,72	0,98
12	Belgelerin kimler tarafından hazırlanacağı bellidir.	194	3,77	0,84

Rapor boyutu: Muhasebe Bilgi Sisteminin rapor boyutuna ilişkin önermelerin uygulanma düzeyini gösteren dağılım Tablo 7’de verilmiştir. Buna göre rapor boyutu önermeleri arasında en düşük uygulanan önerme 17. önerme (\bar{X} 3,19) iken, en yüksek düzeyde uygulanan 13. önermesi (\bar{X} 3,78) olmuştur. Şirketlerin uygulama düzeyi en fazla benzerlik ile 16. önerme (S 1,02) iken, uygulama düzeyi açısından en farklı 17. önermedir (S 1,27). Raporlamaya ilişkin süreçler açısından imalat firmalarında üretim raporlarına dikkat edileceği düşünülmektedir. Elde edilen bulgular da bu düşüncüyü desteklemektedir. Bununla birlikte katılımcıların satış raporlarına odaklanmadıkları özellikle pazarlama faaliyetlerini yeteri düzeyde dikkate almadıklarına dair bir işaret sunmaktadır.

Tablo 7. Rapor Boyutu Önermelerinin İncelenmesi

Önermeler	N	\bar{X}	S	
13	Üretim raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır.	194	3,78	1,13
14	Satış raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır.	194	3,36	1,24
15	Stok raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır.	194	3,48	1,09
16	Düzenli şekilde finansal raporlar hazırlanmaktadır.	194	3,70	1,02
17	Düzenli olarak işletme bütçeleri hazırlanmaktadır.	194	3,19	1,27

Kontrol Boyutu: Kontrol boyutuna ilişkin önermelerin uygulanma düzeyini gösteren dağılım Tablo 8’de verilmiştir. Buna göre kontrol boyutu önermeleri arasında en düşük uygulanan önerme 20. önerme (\bar{X} 3,57) iken, en yüksek düzeyde uygulanan 19. önermesi (\bar{X} 3,75) olmuştur. Şirketlerin uygulama düzeyi en fazla benzerlik ile 20. önerme (S 0,91) iken, uygulama düzeyi açısından en farklı 19. önermedir (S 0,98).

Tablo 8. Kontrol Boyutu Önermelerinin İncelenmesi

Önermeler	N	\bar{X}	S	
18	İşletmede kayıtları tutanlarla, kontrolünü yapan kişiler farklıdır	194	3,71	0,94
19	Muhasebe işlemleri sıklıkla kontrolden geçirilmektedir.	194	3,75	0,98
20	İşletme içi belgelerde mutlaka kontrol ve kayıt ile ilgili paraf lar bulunur.	194	3,57	0,91

4.4. Yöneticilerin Muhasebe Bilgilerini Kullanım Alanları Uygulama Düzeyi

İşletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerini kullanma alanlarına göre dağılımı Tablo 9’ da yer almaktadır. Yöneticilerin Muhasebe Bilgilerini Kullanma Alanları ölçeğinde alan çalışmasına konu olan önermeleri gösteren Tablo 9’a göre önermeler arasında en düşük uygulanan önerme 29. önerme (\bar{X} 3,70) iken, en yüksek düzeyde uygulanan 19. önermesi (\bar{X} 3,75) olmuştur. Şirketlerin uygulama düzeyi en fazla benzerlik ile 26. önerme (S 0,57) iken, uygulama düzeyi açısından en farklı 28. önermedir (S 0,94).

Tabloda görüldüğü gibi 29. önerme hariç bütün önermelerin ortalaması 4'ün üzerindedir. Dolayısıyla yöneticilerin muhasebe bilgilerini tabloda gösterilen bütün alanlarda kullandıkları görülmektedir. İşletme yöneticileri muhasebe bilgilerini en çok “müşteri cari hesaplarının takibinde” kullandıkları tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla, yeni bir yatırıma başlama ve fiyatlama kararları takip etmektedir. Muhasebe bilgilerini en az kullandıkları alanın ise performans ölçümü olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. İşletme Yöneticilerinin Muhasebe Bilgilerini Kullanım Alanları

Önermeler	N	\bar{X}	S
21 Fiyatlama Kararları	194	4,28	0,73
22 Yeni bir mamulün üretimine başlama	194	4,18	0,76
23 Yeni bir yatırıma başlama	194	4,39	0,63
24 Karlılık analizlerinin yapılması	194	4,16	0,65
25 Yeni makine-teçhizat alımı	194	4,00	0,75
26 Çalışanlara yapılacak ücret ödemesi	194	4,32	0,57
27 Müşteri cari hesaplarının takibi	194	4,50	0,61
28 Bütçe hazırlanması	194	4,03	0,94
29 Performans Ölçümü	194	3,70	0,90
30 Maliyet-Gider Kontrolü	194	4,26	0,77

4.5. Korelasyon Analizi

Çalışmanın bu aşamasında araştırma kapsamında aralarındaki ilişkinin yönü ve şiddeti ile ilgili sonuçları tespit etmek için korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen korelasyon katsayısı (r) ve anlamlılık değeri (p) matrisler şeklinde verilmiştir. Korelasyon analizi test sonucu Tablo 10'da verilmiştir. **Muhasebe Bilgi Sistemi** ve **İşletme Yönetim Kararları** arasındaki korelasyon analizine göre tüm boyutlar arasında anlamlı ilişki vardır ($p < 0,001$). En yüksek düzeyde korelasyon katsayısı ($r = 0,575$) **İşletme Yönetim Kararları** ile **Muhasebe Bilgi Sistemi** arasındadır. Genel olarak boyutlar arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,001$).

Tablo 10. Korelasyon Analizi

Boyutlar	Muhasebe Bilgi Sistemi	İşletme Yönetim Kararları
Muhasebe bilgi sistemi	r 1	
İşletme Yönetim Kararları	r 0,575** p <0,001	1

*0,05 düzeyinde **0,01, ***0,001 düzeyinde anlamlı ilişki

4.6. Regresyon Analizleri

Regrasyon analizinin yapılmasının temel amacı iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin matematiksel olarak bağlantısını tespit etmektir. Bu çerçevede araştırma modelinde yer alan ilişkileri gösteren hipotezlerin test edilmesinde regresyon modeli oluşturulmuştur. Basit regresyon yöntemi “**Muhasebe Bilgi Sistemi** (bağımsız) **İşletme Yönetim Kararları** (bağımlı); modelinde kullanılmıştır.

Muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetim kararları üzerindeki etkisinin incelenmesi için regresyon analiz sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11’de görüldüğü gibi model anlamlı çıkmıştır ($p<0,000$). **Muhasebe Bilgi Sistemi** uygulanması **İşletme Yönetim Kararlarını** R^2 %57 düzeyinde açıklamaktadır.

Tablo 11. Muhasebe Bilgi Sistemi ile İşletme Yönetim Kararları Regrasyon Analizi

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	T	P
İşletme Yönetim Kararları	Muhasebe Bilgi Sistemi	0,57	6,84	<0,000
$R^2=0,575$				
$F_{model}=46,893, (p<0,000)$				

5.SONUÇ

Muhasebe, işletmelerin mali nitelikli olaylarının, kaydedilmesi, sınıflandırılması, özetlenerek raporlanması ve sonuçlarının yorumlayarak analiz edilmesi süreçlerini kapsamaktadır. Muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgiler işletme yöneticileri tarafından farklı kararlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmada, muhasebe bilgi sisteminin işletme yönetim kararları üzerindeki etkisi belirlemek amacıyla TRC3 bölgesinde bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Kadınların çalışma yaşamı içerisinde yer alması her geçen gün artmaktadır. TÜİK verilerine göre, Türkiye’de 15 yaş ve üstü çalışanların istihdamdaki payı toplamda %42,8’dir. Kadınların bu oran içerisindeki payı %26,3 iken erkeklerde %59,8’dir. Bununla birlikte araştırmanın yapılmış olduğu TRC3 bölgesinde 15 yaş ve üstü çalışanların toplam istihdamdaki payı %26 ile en düşük bölge olarak tespit edilmiştir. En düşük kadın istihdam oranı da %12,6 ile TRC3 bölgesinde gerçekleşmiştir (TÜİK, 2023). Bu sonuçlar alan çalışmasındaki “yöneticilerin cinsiyete göre dağılımı” önermesine de yansımıştır. Yapılan alan çalışmasına katılanların %14,4’ü kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş dağılımlarına bakıldığında %65 civarında 31-50 yaş aralığında oldukları gözlemlenmiştir.

Katılımcıların eğitim seviyelerine göre dağılımında en yüksek pay %55,2 ile lise düzeyi olmuştur. Bu orana okuma yazma bilmeyen ve ilköğretim mezunları da dahil edilmiştir. Ancak üniversite mezun oranının Türkiye’de 2020 yılı verilerine göre toplamda %38, 4 olduğu göz önünde bulundurulduğunda katılımcılardan %45,8’nin üniversite mezunu olması yetersiz olsa da olumlu olduğu söylenebilir. Ankete katılanların %60,8’i işletme sahipleri olmuştur. Bu sonuç özellikle yönetim karar alma süreçlerinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin hangi kararlar üzerinde etkisinin olduğu konusunda araştırmaya destek sunmaktadır. Katılımcıların mesleki deneyim sürelerine bakıldığında %50,8 düzeyinde 11 yıl ve üzeri deneyime sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte katılımcıların %47,9’u muhasebe bilgilerini yeterli görmekteyler. Araştırmaya katılan firmaların %63,9’u limited şirket şeklinde faaliyet yürütmektedirler. Firmaların faaliyet

gösterdikleri yıllara göre dağılımının dikkat çeken yanı 16 yıl ve üzeri olanların %10,3 civarında olmasıdır. Bu bulgu firmaların kısa ömürlü olduklarına işaret etmektedir. KOBİ'lerin %95 düzeyinde aile şirketi olması bu sonucun ortaya çıkmasının nedeni olarak değerlendirilmektedir. Alan çalışmasının yapıldığı TRC3 bölgesinde yapılan diğer çalışmalarda bu bulguyu destekler niteliktedir (Polat ve Güneş, 2019).

Firmaların çalışan sayıları açısından %99 düzeyinde 20 ve üzeri çalışanları kapsamaktadır. Yıllık net satış hasılatı açısından ise 8 ile 40 milyon TL arasında hasılat elde edenlerin oranı %58,8 olarak tespit edilmiş olup, bu sonuç katılımcı firmaların çoğunlukla orta büyüklükte işletmeler olduğunu göstermektedir.

Şirketlerin büyük bir çoğunluğu (%78,9) muhasebe işlemlerinin bir kısmını işletme içinde, bir kısmını da bağımsız muhasebe bürosunda yürütmektedir. İşletmelerde muhasebe kayıtlarının tutulma nedeni açısından değerlendirmede %12,4 düzeyinde vergi amaçlı olduğu belirtilmiştir. Bu sonuç, Öz ve Yavuz (2015) ile örtüşmek ile birlikte kısmen farklılaşmaktadır. Araştırmamıza katılan firmalar vergisel yükümlülük açısından daha düşük düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. Bununla birlikte işletmenin mali durumu hakkında bilgi elde edilmesi amacıyla kullananların oranı %87,6 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Bu veri işletmelerin muhasebe bilgi sisteminden faydalanmayı amaçladıklarını göstermektedir.

Alan çalışmasında muhasebe bilgi sistemi uygulama düzeyini tespit etmek amacıyla kayıt, personel, belge, rapor ve kontrol unsurları açısından değerlendirilmesi istenmiştir. Elde edilen verilere göre unsurların uygulanmasında genel olarak orta düzeyde 3-4 puan aralığında oldukları görülmüştür. En fazla uygulanan unsur 3,71 ile belge boyutu olmuştur. Bu veri daha çok yasal süreçlere hazırlık yapıldığını işaret etmektedir. Literatürde bu sonucu destekleyen çalışmalar Ercan (2007); Bayraktaroğlu vd. (2015); Hatunoğlu vd. (2013); Demir ve Gül (2015) sıralanabilir. Tarigan vd. (2015) yaptıkları araştırmada muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanılmasının şirket içi sorunları çözmede yardımcı olduğunu ve muhasebe raporlarının karar alma aşamasında olumlu katkılarının olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan alan araştırmasında firmaların rapor unsurunun diğer unsurlara nazaran en düşük düzeyde uyguladıkları tespit edilmiştir. Buna göre raporlamanın işletmeye sunacağı kurumsal desteğin yetersiz kullanıldığı belirtilebilir.

Muhasebe bilgi sisteminin kayıt boyutunun uygulanmasına yönelik alan çalışmasında yer verilen önermelere göre muhasebe defterlerine sadece sorumlu kişilerin ulaşması en fazla uygulama düzeyine sahip olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte en az uygulanan önerme ise hesapların uygulanmasına yönelik işletme içinde yönergelerin hazırlanması olmuştur. Öte taraftan personel boyutu önermelerinden personel eğitimine daha düşük düzeyde önem verdikleri görülmektedir. Bu durum iç kontrol sisteminde kontrol ortamının yeterince iyi organize olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte genel olarak muhasebe personel sayısının yeterli olduğuna dair önerme en fazla puan alan önerme olmuştur. Belgelendirme boyutu önermeleri genel olarak uygulama düzeyi diğer unsurlara göre daha yüksek olmak ile birlikte belgelerin imzalanmasına daha fazla önem verildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte bilgi akış süreçlerinin belgelendirilmesine yeterli önem verilmemektedir. Raporlama boyutu en az uygulama düzeyine sahip olan boyut olarak tespit edilmiştir. Özellikle bütçeleme süreçlerinin yeterince uygulanmadığı görülmüştür. Bu veri yöneticilerin stratejik karar alma süreçlerinde muhasebe bilgilerini yeterince kullanmadıklarını göstermektedir. Kontrol boyutu en fazla uygulanan ikinci unsur olmuştur. Kontrol boyutu önermelerinden muhasebe işlemlerinin tekrar kontrolden geçirilmesi önermesi en fazla uygulanan önerme olarak tespit edilmiştir.

Yöneticilerin karar alma süreçlerindeki uygulama düzeylerinin ölçülmesi amacıyla fiyatlama, yeni mamul üretimi, yeni bir yatırıma başlama, karlılık analizleri, yeni makine teçhizat alımı, ücret politikası, müşteri cari hesaplarının takibi, bütçe hazırlaması, performans ölçümü, maliyet-gider kontrolü üzere on önerme alan çalışmasına konu edilmiştir. Elde edilen sonuçlara genel olarak yöneticilerin karar alma süreçlerinde muhasebe bilgilerinden faydalandıkları tespit edilmiştir. Ancak yöneticilerin muhasebe bilgi düzeyinin düşük olması işletme başarısı üzerinde beklenen avantajları yeterince sağlamayacağını göstermektedir. Bu sonuç Ercan (2017); Bayraktaroğlu vd. (2015); Akgün ve Kılınç (2013); Demir ve Gül (2015); Dalabeeh ve Alshbiel (2012) çalışma sonuçları ile

benzeşmektedir. Muhasebe bilgi sistemi işletme yönetim kararlarında en fazla etki ettiği karar süreci “müşteri cari hesaplarının takibi” olduğu görülmüştür. En düşük etki ise performans ölçümü ile ilgilidir. Performans ölçümlerine yönelik çalışmaların olmaması bu sonucun oluşmasına etki etmiş olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma modelinin test edilmesi için regrasyon analizi yapılmıştır. Alan araştırmasından elde edilen sonuçlara göre muhasebe bilgi sistemi ile işletme yönetim kararları arasında %99 düzeyinde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna göre muhasebe bilgi sistemindeki uygulamalar ile %57 düzeyinde işletme yönetim kararları açıklanabilmektedir. Bu sonuca göre karar alma süreçlerinde muhasebe bilgi sistemi kullanılmaktadır. Elde edilen bu veri Ercan (2017); Bayraktaroğlu vd. (2015); Akgün ve Kılınc (2013); Demir ve Gül (2015); Dalabee ve Alshbiel (2012) ile benzeşmektedir.

Bundan sonraki yapılacak olan alan çalışmalarında vaka analizi kapsamında bir örnek uygulama üzerinden yapılmasının, mümkün ise bu sürecin tasarlanmadan önce analizinin yapılması ve sürecin tasarlanmasından daha sonra ise uygulama sonuçlarının önceki bilgilerle karşılaştırılması muhasebe bilgi sisteminin etkinliği ve verimliliğinin ortaya çıkarılması açısından önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgün, A. İ. & Kılıç, S. (2013). Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetiminin Etkinliği Üzerindeki Etkisi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20 (2) , 21-36
- Akolaş, A. (2004). Bilişim Sistemleri ve Bilişim Teknolojisinin Küreselleşme Olgusu ve Girişimcilik Üzerine Yansımaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 29-43.
- Alagöz, A. & Allahverdi, M. (2011). Kurumsal Bilgi Güvenliği ve Muhasebe Bilgi Sistemi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 4 (3) , 47-64.
- Atmaca, M. & Akar, E. (2016). İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Çanakkale İlinde Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 11(1), 146–164.
- Can, H. (1999). *Organizasyon ve Yönetim*. Siyasal Kitabevi.
- Daft, R. L. (1991). *Management, Orlando: The Dryden Press*, 2nd Ed.
- Dalabeeh,R. & Alshbiel, S. O. (2012).The Role of Computerized Accounting Information Systems in Reducing The Costs of Medical Services at King Abdullah University Hospital. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4(6); 893-900.
- Demir, B. (2005). Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Güvenliği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (26), 147-156.
- Ercan, C. (2017). KOBİ’lerde Yöneticilerin Muhasebe Bilgi Düzeylerinin Araştırılması: Kilis Organize Sanayi Bölgesi Örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (2) , 309-328.
- Eren, E. (2001). *Yönetim ve Organizasyon, Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar*. Beta Yayınları, İstanbul.
- Ganyam, A. & Ayoor, I. (2019). Effect of Accounting Information System on Financial Performance of Firms: A Review of Literature. *IOSR Journal of Business and Management*. 21. 39-49.
- Hatunoğlu, Z. , Akpınar, Y. & Çelik, A. (2013). KOBİ’lerin Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sisteminin Önemi: Gaziantep ve Kahramanmaraş Örneği. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2) , 307-322 .
- Kalmış, H. & Dalgın, B. (2010). Muhasebe Bilgilerinin Karar Almada Kullanımının Önemi ve Çanakkale’de Faaliyet Gösteren Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* , (46) , 112-128.

- Karacaer, S. & İbrahimoglu, N. (2003). İşletme Yönetiminde Muhasebe Bilgi Sistemi, İç Kontrol, Verimlilik İlişkisi ve Önemi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 211-228.
- Koçel, T. (2007). *İşletme Yöneticiliği*. (11). Arıkan Basım.
- Laudon, C. K. & Laudon J. P. (2006). *Management Information Systems 'Managing the Digital Firm'*. 10th Edition, New Jersey: Prentice Hall.
- Maswadeh, S. N. (2016). Interactive Effect Between Organization's Strategy Building And Accounting Information System Design: A Case Study Of Social Security Corporation (Jordan). *International Journal of Economic Perspectives*, 10 (4), 82-87.
- Mirze, S. K. (2002). *Introduction To Business*. Literatür Yayıncılık.
- Öz, Y. & Yavuz, H. (2017). Muhasebe Mesleğine Yönelimde Kişiliğin Önemi: Meslek Yüksek Okulu Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 1 (1) , 36-53.
- Özer, Ö. & Ercan, C. (2021). Stratejik Yönetim Muhasebesi Araçlarının Hastane Performansına Etkisinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma, ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 8 (19), 179-194 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/assam/issue/65159/1003665>
- Polat, E. & Güneş, R. (2019). Aile Şirketlerinin Kurumsallaşmasında İç Kontrol Sisteminin Aracı Etkisi: Trc3 Bölgesi Araştırması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (Akad)*, 11 (21), 554-576 . DOI: 10.20990/kilisiibfakademik.542146
- Sürmen, Y. & Bayraktar, Y. (2021). Türkiye'deki Muhasebe Düzenlemeleri Çerçevesinde Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) Harcamalarının Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 21 (63) , 39-60.
- Tarigan, J. D., & Kunto, Y.S. (2008). Application of Accounting Concepts in the Workplace: A Research of Management Accountant in Surabaya, *Indonesia. Journal of International Business Research*, 7(3), 89 -104.
- Tosun, K. (1992). *İşletme Yönetimi*. Savaş Yayıncılık.
- TUİK Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri (2021). <https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Kucuk-ve-Orta-Buyuklukteki-Girisim-Istatistikleri->
- Xu, H. (2003). Factor Analysis of Critical Success Factors for Data Quality, *Proceeding Of the 19th Americas Conference on Information System*, 15-17, 1-6.
- Yeşil, S. (2010). İşletmeler Açısından İş Etiği ve Yönetimi. İ. Bakan (Ed), *İşletmecilikte Seçme Konular*, (461). Gazi Kitabevi.
- Yılmaz, B. (2014). Küresel Rekabet Ortamında Elektronik Ticaretin Muhasebe Bilgi Sistemi Açısından Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14 (1-2)
- Yılmaz, Z. (1995). *Yatırım Proje Analizi ve Yönetimi*. Uludağ Üniversitesi, Güçlendirme Vakfı, Yayın, 35, 99.
- Young, J.J. (2006). Making Up Users, Accounting. *Organizations and Society*, 31, (6), 579-600.
- Yozgat, Uğur (1994). *Yönetimde Karar Alma Teknikleri*, Beta Yayınları, İstanbul,
- Yükçü, S., *Yöneticiler İçin Muhasebe: Yönetim Muhasebesi*, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2007.